

noordvaarder

NOORDVAARDER | 32^E JAARGANG | NUMMER 2 | JUNI 2025

Kwartaaluitgave van "Abel Tasman", Vereniging van Oud-Leerlingen van de Zeevaartscholen van Delfzijl en Groningen

*HET EINDE VAN AMERICA'S FLAGSHIP
REFLECTIONS OF AN OLD SAILOR*

MET LEGE HANDEN

TE WATER!

MET EEN STOOMMACHINE IN HET PAKIJS

COLOFON

noordvaarder

Officieel orgaan van "Abel Tasman", Vereniging van
Oud-Leerlingen van de Zeevaartscholen van
Delfzijl en Groningen
Opgericht: 18 november 1961
Ingeschreven bij K.v.K. Veendam onder nummer 37890
Postadres: Ver. Abel Tasman, Postbus 160,
9930 AD Delfzijl
www.abeltasmanweb.nl
secretariaat@abeltasmanweb.nl

Bestuur

E.J. Hoekstra (voorzitter)
J.A.M. Veggelers (vice-voorzitter)
M.T. de Vries (1e secretaris)
S. Hassing (2e secretaris)
G.W. Zomerdijk (1e penningmeester)
H.J. Harink (2e penningmeester)
A.H. Lammers (lid/ledenadministratie)
E-mail: a.h.lammers65@gmail.com

Contributie (per jaar)

€ 38,50 voor leden in Nederland
€ 51,50 voor leden buiten Nederland
Automatische incasso geeft een korting van
respectievelijk € 3,50 of € 5,-

Bankrelaties

Contributies: NL82INGB0001726793

Redactie

S. Broerse, W.B. Grund, S.A. Has, S. Hassing,
W.G. Krispijn, L.W. Naudts, H.C. de Man, H. Zuur.

Redactieadres

Ver. Abel Tasman
Postbus 160, 9930 AD Delfzijl
E-mail: secretariaat@abeltasmanweb.nl

ISSN

1566-0087

Realisatie

Eindredactie: Arno Dirkzwager
Vormgeving: NP-Layout
Druk: Veldhuis Media

Overname van één of meerdere artikelen uit dit blad
slechts na schriftelijke toestemming van de redactie.

Van de voorzitter

"TAMEN CONCORDES – UT SINT DISPERSI "

80 jaar vrijheid, 80 jaar herdenken

In augustus 1954 schrijft toenmalig directeur S.J. Posthumus in diverse rederijpublicaties: 'Op 17 november bestaat onze school 100 jaar. Dit feit dient uit de aard der zaak gevierd te worden. Gedacht wordt aan een grote reünie te Delfzijl waarbij alle Tasmanen elkaar zullen ontmoeten'. Verder in de tekst: 'Ook wordt gedacht aan het oprichten van een gedenkteken in de school voor de gevallen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Elke school heeft reeds een zodanig teken, waar namen van deze gevallen op staan, zodat deze oud-leerlingen daarmee geëerd worden. Nagelaten betrekkingen hebben dan een plaats waar zij hun geliefden kunnen herdenken, terwijl wij op school steeds op de daarvoor aangewezen dag, deze doden kunnen eren. Hiermede zou tevens een teken gegeven zijn van de verbondenheid van de leerlingen van de Abel Tasman-school.

Er wordt een comité opgericht met als opdracht namen aan te dragen die in aanmerking komen om vermeld te worden op een plaquette. Zoals U wellicht weet wordt het monument en bronzen plaquette met 49 namen op 15 november 1956 door HKH Prinses Beatrix onthuld. Het bestuur heeft het wenselijk gevonden om van deze 49 personen een korte samenvatting te geven wat hen in de Tweede Wereldoorlog is overkomen zodat onze en volgende generaties hiervan kennis hebben.'

Prinses Beatrix onthult Monument.

In het archief van de gemeente Delfzijl bevindt zich een brief gericht aan de heren Huizinga en Teerling, wonende op Rijksweg 1 en 5 te Delfzijl.

'Delfzijl 4 juni 1957

Naar ik heb vernomen zijn er enige moeilijkheden gerezen in verband met het al of niet vermelden van sommige namen op de gedenkplaat in de zeevaartschool.

Om te trachten deze moeilijkheden tot een oplossing te brengen, ben ik bereid om enerzijds de zogenaamde monument-commissie en anderzijds een deputatie van bijvoorbeeld vijf leden van de K.H.V.-groep voor een gesprek te ontvangen. Ik moge u voorstellen om daartoe op 15 juni a.s. om 16.30 uur in het raadhuis bijeen te komen. Gaarne hoor ik nog even van u welke heren aanwezig zullen zij uit uw groep.

*De burgemeester van Delfzijl
J.A.F. Roelen'.*

Vervolg verenigingsnieuws zie pag 53

Stichting Verenigingsbladen Oudstudenten Maritiem Onderwijs

De Stichting Verenigingsbladen Oudstudenten Maritiem Onderwijs, opgericht 8 maart 1993, is de verantwoordelijk uitgever van dit in vier edities met een totale oplage van 1.290 exemplaren en viermaal per jaar verschijnend verenigingsblad.

De edities zijn:

- Navigare (Amsterdam), 76e jaargang
- De Spreekbuis (Rotterdam), 45e jaargang
- Noordvaarder (Delfzijl/Groningen), 32e jaargang
- De Trompetter (Brielle), 44e jaargang

Vervolg verenigingsnieuws van pag 3.

Verder is in het archief Delfzijl niets te vinden over dit gesprek. Het was ons bestuur al bekend dat een persoon per abuis is vermeld op de plaquette. Deze zag zijn eigen naam staan bij een bezoek aan de school. Verder is iemand in 1950 in Java bij een vliegtuigongeluk omgekomen. Dus ruim na '40-'45.

In ons archief zijn drie namenlijsten opgedoken met eventuele kandidaten om op de plaquette vermeld te worden:

- een lijst gecontroleerd door vereniging 'Zee-Risico';
- een bijna identieke lijst maar wel met duidelijke verschillen;
- een lijst met namen van hen die in dienst van de Koninklijke Marine hun leven lieten.

Plaquette met namen gevallen oud-leerlingen.

Op deze lijsten staan ongeveer tien personen die uiteindelijk niet op plaquette zijn vermeld.

Zes personen hebben zeer zeker een oorlogsverleden en zijn gestorven in deze periode. Niet alle oud-leerlingen hebben hun leven gegeven op zee of tijdens hun diensttijd.

Tenminste vier zijn in het verzet terechtgekomen, zijn gefusilleerd als wraak

voor een aanslag, of als straf voor de liquidatie van een landverrader.

Je wordt zo geconfronteerd met pijnlijke, ontroerende en onthutsende verhalen. Een laatste brief aan ouders de dag voor executie, een aanmaning van een rederij om omgaande kosten voor het onderhoud van een graf in Ceylon te voldoen, onenigheid over verplaatsen van een graf naar Nederland, enz.

Van één kandidaat is de niet-vermelding terecht, hij is in 1953 verhuisd naar België (bron: gemeentearchieven). Het NOID en Rode kruis doen onderzoek naar drie personen waarvan gegevens ontbreken. Men denkt hiervoor drie tot zes maanden nodig te hebben.

Wij moeten beseffen dat in 1954-1956 vaak personen naar beste kunnen zijn voorgedragen.

Internet bestond niet en veel ging vaak mondeling en van horen zeggen. We weten het niet.

Ook zijn vier personen gevonden die op de Abel Tasman school hebben gezeten en tijdens de oorlog zijn overleden. In het archief bevindt zich een brief van een vader waarom zijn zoon niet vermeld is. Bijzonder pijnlijk.

Het bestuur hoopt dat we nu een beter overzicht hebben van allen die wel of niet genoemd zijn op deze drie lijsten.

80 jaar vrijheid, 80 jaar herdenken.

Bert Hoekstra, voorzitter

4 mei herdenking 2025 van de oud-leerlingen Zeevaartschool Delfzijl

Op 4 mei 2025, om 10.00 uur, verzamelden zich oud-leerlingen van de zeevaartscholen Delfzijl en Groningen, de burgemeester van de gemeente Eemshaven, vertegenwoordigers van het Noorderpoortcollege waar de huidige zeevaartopleiding valt onder de sector Energy & Maritime, namens Rederij Amasus en andere rederijen de directeurs H. Slort en A.J. Rozema, de Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Zee, leerlingen van het Campus Eemshaven en van het Max Windmüller Gymnasium uit Emden, om de in de Tweede Wereldoorlog gevallen oud-leerlingen te herdenken. Een oorlog die 80 jaar geleden was en die ons 80 jaar vrede heeft gebracht.

Als eerste nam Marjan van Delden namens het Noorderpoort het woord en heette iedereen welkom. Zij vervolgde met een speech 'Koers houden in vrijheid'. In haar speech refereerde zij aan de opofferingen die zeevarenden brachten en aan het belang om de verhalen te blijven vertellen van plicht, moed, opofferingen en ontberingen ondanks alles. En er werd een brug gelegd naar de huidige tijd. Een tijd waar vrijheid niet altijd maar als normaal kan worden gezien. Vrijheid moet onderhouden worden; door jongeren en studenten, door reders en zeevarenden met hun verbindingen en verbintenissen met de hele wereld en door bestuurders en leiders via het bewaken van de democratie. We moeten

beseffen dat vrijheid niet gegeven is maar gewonnen. Dat vrijheid verkregen is door opofferingen door mensen die koers hielden, ook in moeilijke en onder zware omstandigheden. En nu is het aan ons om koers te houden om de menselijkheid te verkiezen boven haat, verbinding boven verdeeldheid en herinneren boven vergetelheid.

Na deze woorden nam Bert Hoekstra namens de oud-leerlingenvereniging het woord en vertelde het verhaal van het motortankschip *Ondina*. Een reis die aanving vanuit Fremantle in Australië naar Abadan in de Perzische Golf. Zij voer gezamenlijk met HMIS *Bengal*. Geladen met graan en extra stookolie (bedoeld voor de *Bengal*) is zij op 5 november vertrokken onder het gezag van kapitein W. Horsman met in totaal 56 koppen aan boord. Nederlandse officieren, Chinese gezellen, Britse en Australische kanonniers en een achtergebleven bemanningslid van de *Bengal*. Op 11 november werden twee schepen gezien en dit bleken Japanse hulpkruisers te zijn. De *Ondina* en de *Bengal* hadden gezamenlijk twee kanonnen en wat mitrailleurs. De Japanse schepen hadden verkenningsvliegtuigen (watervliegtuigen), negen kanonnen en vier torpedolanceerbuizen.

Het zeegevecht wat hierop volgde resulteerde in een voltreffer op een geladen torpedobatterij met twee torpedo's door de

kanonniers van de *Ondina* onder leiding van LTZ tweede klasse en tweede stuurman Bakker. De daarop volgende explosie verwoestte grote delen van het achterschip van de kruiser inclusief munitiebergplaatsen en het resulteerde in het zinken van de hulpkruiser. De HMIS *Bengal* werd ondertussen meerdere keren getroffen, draaide plotseling af en voer weg. Haar munitie was op. Tijdens haar terugtocht verzond zij het bericht dat een Japanse hulpkruiser en de *Ondina* gezonken waren.

De *Ondina* was ondertussen echter blijven vechten maar al kort na het wegvaren van de *Bengal* was ook zij door haar munitie heen. Kapitein Horsman liet de motoren stoppen en de witte vlag hijsen. Maar toch werd het schip nog beschoten waarbij de brug werd geraakt en kapitein Horsman het leven verloor. Het schip werd hierop door de bemanning verlaten onder commando van de eerste stuurman Rehwinkel. Het schip werd verder bestookt met twee torpedo's die doel troffen en slagzij veroorzaakte. Ook de sloepen werden met mitrailleurs beschoten met doden en zwaargewonden tot gevolg. Alle drie de sloepen raakten zwaar beschadigd en lek.

De overgebleven hulpkruiser verliet hierna het strijdtoneel en voer weg, de overgebleven bemanning achterlatend in de lekke sloepen. De sloep onder leiding van Bakker voer naar de *Ondina* en men ging weer aan boord. Bakker wist de slagzij te verminderen en de tweede machinist (die ook in de sloep zat) wist ondertussen een hulpmotor te starten en het schip van stroom te voorzien. Pompen konden worden gestart, branden geblust en ruimtes leeggepompt. Ook andere overlevenden uit de andere twee sloepen kwamen nu aan boord. 's Avonds kon weer vaart worden gemaakt en werd koers gezet naar Fremantle. Kapitein Horsman kreeg een zeemansgraf. Zes dagen na het gevecht op 11 november werd de *Ondina* ontdekt door een vliegboot op zo'n 220 mijl ten noordwesten van Fremantle. Dit na een vergeefse oproep om hulp die al op 12 november via de radio was gedaan. Men dacht dat dit een valstrik was omdat de *Ondina* als gezonken was gerapporteerd. Ondertussen waren de gewonden door een toevallig in de buurt varende Rode Kruisschip overgenomen. Op 18 november liep de zwaargehavende *Ondina* Fremantle binnen.

Postuum werd kapitein Horsman de Militaire Willemsorde uitgereikt. Tweede stuurman Bakker kreeg het Bronzen Kruis welke later werd omgezet in een Militaire Willemsorde.

Hans Bakker, de zoon van de tweede stuurman van de *Ondina*, Bartele Broer Bakker, vertelde over de jeugdijaren van zijn vader en over het verdere leven van zijn vader na de oorlog. Onder andere over wat zijn vader nog onverwachts meemaakte tijdens de Cubacrisis toen deze drie weken in een bunker in Walcheren was gestationeerd; de heer Bakker was daar aanwezig voor een oefening toen de Cubacrisis los barste. Zijn vader ging uiteindelijk vervroegd met pensioen wat ook mogelijk was door de tropenijaren die zijn vader

had. Hij overleed op 70-jarige leeftijd. In 1955 schonk de reder van de *Ondina* een teakhouten reddingboot met de naam *Willem Horsman* aan de KNZRM. Deze was tot 1986 gestationeerd op Schiermonnikoog. Ook een flat in Zwijndrecht draagt de naam *Willem Horsman*.

De *Ondina* kwam weer in de vaart en was de eerste tanker die Antwerpen binnenliep op 28 november 1944. Het was ook de eerste tanker die Rotterdam binnenliep op 16 juni 1945 om Nederland weer te bevoorraden met gasolie en petroleum. In 1959 is het schip in Hong Kong gesloopt.

Naast de omgekomen (oud-) leerlingen van de Zeevaartschool werden ook de vijf omgekomen bemanningsleden van de *Ondina* herdacht: kapitein W. Horsman, HWTK J.J.F. Niekerk, eerste stoker Soo Fuey, derde stoker Fung Kam en roerganger Hung Yung Chung. Na de kranslegging door de oud-leerlingenvereniging Abel Tasman, het Noorderpoort, de gemeente Eemsmond, de kapiteinsvereniging, de rederijen, Campus Eemsdelta en Max Windmüller Gymnasium, werd twee minuten stilte gehouden en werd aansluitend het gedicht van M. Vasalis door mevrouw Van Delden voorgelezen.

'LAAT HIER
BOVEN GEMIS EN ROUW,
BOVEN DE SPRINGGOLF
VAN HERINNERINGEN,
HET BEELD VERRIJZEN
VAN DE TROUW.
VAN HEN DIE IN DE
GOLF VERGINGEN'

Na afloop werden door de gemeente Eemsmond nog drie herinneringspenningen uitgereikt ter ere van de 80-jarige bevrijding aan Harrie Slort voor het mogelijk maken van deze herdenking in het kantoor van de rederij (de voormalige zeevaartschool waar nog steeds het plakkaat hangt met de namen van de omgekomen (oud-) leerlingen), aan Bert Hoekstra, voor het al tien jaar verzorgen van deze herdenking en aan Hans Bakker.

Herhaalde oproep

Zoals u in de uitnodiging/agenda voor de afgelopen ALV onder agendapunt 9 hebt kunnen lezen, zijn wij als bestuur op zoek naar iemand die de huidige secretaris met ingang van het verenigingsjaar 2025/2026 zou kunnen opvolgen.

Mocht u zijn geïnteresseerd om deze rol op u te nemen kunt u dit kenbaar maken via het bekende e-mailadres: secretariaat@abeltasmanweb.nl. U kunt dit e-mailadres ook gebruiken als u op voorhand vragen heeft over deze bestuursfunctie.

Ons ontvallen leden

We hebben voor de afgelopen periode het bericht ontvangen dat helaas onderstaande leden ons zijn ontvallen.

Datum overlijden	Naam lid	Leeftijd	Woonplaats	Schooljaar
6/8/2024	B.A. Smalt, Berend	85	Rotterdam	DZ 57-60
11/11/2024	H.A. van den Berg, Henk	89	Delfzijl	GN 55-58 AM

